Commandeur de les fantes hander

Mijn Heere Jean Bantiste de Taris Ridder Commandeur de les fantes vandeer

ARTICVLEN Ende Conditien van den Pays ende eeuwighe aliantie besloten tusschen den seer Hooghen ende Machtighen Princen / Phillips by der gratien Gods Catholijcke Coninck van Spaignen / etc. Ende Henricus de vierde van dier Namen / door de selve gratie Alder Christelicke Coninck van Vranckrijck / int Jaer 1598.

Hier zijn mede by ghevoecht d'Artijckelen van den Pays besloten / opt Casteel van Cambresij Anno 1559. tusschen den Catholicken Coninck van Spaignen / ende wylen Henrijck de tweede als alder Christelijcxste Coninck van Vranckrijck:

Wt het François int Nederduyts overgheset.

Na de Copie gheprint te Paris. Anno 1598.

Met Previlegie.

Ghedruckt nae de Coppye van Bruyn Harmansz Schinckel / M. D. XCVIII.

Inden Naem Gods des Scheppers.

ALlen teghenwoordighen ende naecomenden sy kennelijcken/ dat alsoo het Co-
nincrijck van Vrancarijck ende de Nederlantsche Prouincien/ geleden hebben
seer groote verlies/bederf ende verwoestinghe ter sake vande binnen ende buy-
tenlantsche oorlogen die t'sedert lange jaren gecontinueert hebben/d'welc oor groote-
licx wel gevoelt ende ontwaer ghewordden zyn de Conincrijcken van Spaignen/En-
ghelant/eñ t'Lant van Sauoyen/ghedurende welcken tijt den gemeenen vyant van
den Christenen naem/houdende onse qualicvaert voor sijne gheleghentheyt/poogēde
om ons te bouen te gaen deur onsen twist ende oneenicheyt/vercregē heeft seer groote
eñ periculoose voortganck eñ t'onrechte besittinghe van der Christenen Provincien/
twelc ouergemerct by onsen H. vader Clement den 8. van dier name: eñ begeerende
daer in behoorlicken te vooorsiē eñ het quaet tot de wortel af te snydē/heeft deur sijn
boden woonēde tot Madril eñ andere gedaen verschepdē remonstrātiē eñ vermanin-
gē aenden seer hoogē/seer machtigē eñ seer Excel. Prince Phillips de 2. by der gratie
Gods Catholijcke Coninc van Castijlten/vā Arragon/van Leon/vā beyde de Cicilië
vā Jerusalē/vā Portugal/vā Grenade/etc. Om hē t'onderrichtē eñ te brengē tot eene
goede vriētlicke pays eñ accoort mettē seer hoogē/seer machtigen eñ seer excellenten
Prince Hendricus de 4. by der gratiē Gods d'alder Christelicxstē Coninc vā Vranc-
rijc eñ vā Navarre/aendē welckē sijne Ht. hadde gesondē dē deurluchtigē eñ eerweer-
digē Cardinael van Florencē/Alexander de Medicis sijnen eñ des H. Apostolischen
stoels Legaet/om door hem gedaē te wordē gelijcke remōstrantiē eñ vermaningē aē
dē voornoemdē alder Christelicxstē Coninc. Eñ naer dat onsē voorsz H. Vader gead-
verteert is geweest dat dē voorsz catholijcken Coninc hadde macht gegeuen in tstuc
vāde peys/dē hoogē eñ seer machtigen Prince Aelbert Cardinael/Erts hertoge van
Oostērijc sijnē Neue om tgoede vertrouwē dat hy in hē heeft/ eñ de goede effectie die
hy altijt in hem gekēt heeft tot de genegētheyt vande vrede/ hadde gesondē aen hē dē
eerweerdigē vader F. Bonauontuere Calatagirono Generael vander ordre van S.
Franciscus/om hem te doen hier verstaen van sijne begeerte/eñ dat hy soude hebben
wetenschappe vañ meeninge vañ voornoemden Katholijckē Coninck aengaende de
voorsz peys / hebbēde alle t'gunt voors. is gepresenteert byden voorsz generael aen-
den voorsz alder Christelicken Coninc/volgende den last dien hy van zyner heylich-
hadde/de welcke heeren Coninghen gedreuen zijnde duer een puer des Godtvruch-
tichepts/medelijdēheyt eñ wterste leedwesen dien zy luydē hebben eñ gevoelē in heur
hertē/der langer eñ swarer verdruckingen die ter sake vande voornoemde oorlogen
hunlieden Conincrijcken/Landen eñ onderdanen geleden eñ noch tegēwoordelic lij-
dende zijn/niet willēde achterlaten een sake/zijnde inde macht vañ goeden Princen
die God vreesen/eñ henlieden onderdanen beminnen. Om weder te stellen een goede
eñ versekerde ruste int gantsche Christenrijck / eñ in sonderheyt in den Prouincien
daer God belieft heeft/ henlieden ouer te stellen om sorge voor te dragen eñ stellende
als henlieden devoir mede brenght in goede eñ groote consideratien de seer wijse eñ
vaderlijcke vermainghen van onsen voorsz. H. vader / eñ met de selve ouer een co-
mende hadden vermaent heure vrienden eñ vereenichde te willen verstaen met heur
luyden / eñ te willen resolveren tot een goede vrede/Vnie eñ eendracht tereeren, God
tot lofeñ prijs van sijnen H. naem/ verseeckerheyt eñ ruste van alle de Christelicke
Prouintien/verquickinge eñ ruste van heurlieden volck eñ onderdanen. Eñ om te ge-
raken tot tracteeringe des voorsz. peys eñ vrede te besluyten eñ arresteren/hebbē ge-
commiteert ende ghedeputeert geweest/te weten by den voorsz Cardinael Erts her-
toge inden naem van dē voorn. Catholijckē Coninc wt cracht vande expresse macht
dien hy heeft van sijne Majesteyt, mijn heeren Johan Richardot Ridder/Hooft-pre-
sident van den secreten rade vanden voorsz Coninck / eñ van sijnen Rade van state-

Mijn Heere Jean Baptiste de Taris Ridder Commandeur de les fantes vander
crijchsordre van S. Jacob vande voorsz. Raedt van state eñ vanden Raedt vander
oorloge/Eñ mijn Heere Loups|Vereycken ooc Ridder audiencier eñ eerste Secre-
taris eñ Tresorier vande chartres vande voornoemde Raedt van state. Ende van
wegen den voorschreven alder Christelicksten Coninc/mijn Heeren Pomponius de
Bellievre Ridder Heere van Grigon Raet van sijnen rade van state / eñ mijn Heere
Nicolaes Brulaert Ridder Heere van Silenij ooc Raet van den voornoẽden Coninc
in zijnen Raet van state eñ President int Hoff van Parlement/ alle versien met suffi-
sante macht die welcke hier naer geinsereert sal werden int eynde van desen tegẽwoor
digen/De welcke wt crachte van heur voorsz macht in preuve vande voorschreven
Heere Cardinael die lange tijt eñ vromelijcken gearbeyt heeft tot vorderinge van de-
se goede peys eñ vereeninge/hebben gemaect/ besloten/eñ gheaccordeert de articulen
hier naer volghende.

Eerstelijcken:

1 EErstelijcken is overcomen eñ geaccordeert/ dat het Tractaet van dẽ Pays
sal blijven geresolveert eñ besloten tusschen de Heeren Coningen Philippus
den tweeden eñ Henric den vierden / conform eñ in approbatie vande arti-
culen begrepen int Tractaet vanden Pays/gemaect opt Casteel van Cam-
bresis int Jaer 1559. tusschen den voorsz. Catholijcken Coninc eñ seer hooch Loflijc-
ker memoriẽ Henric de tweede Coninc van Vrancrijc/alle welcke tractaet de voorsz.
gedeputteerden van nieus hebbẽ geconfirmeert eñ geapprobeert in alle sijne poinctẽ
in sulcker voegen of hier in geinsereert ware/van woorde te woorde/eñ sonder yet int
selve int vernieuwen/noch in andere voorgaende/ die alle blijven sullen in heur ghe-
heel / anders dan t'gunt expresselijck te niet gedaen sal worden by dit teghenwoordi-
ghe Tractaet.

2. Eñ dien volgende dat van nu voortaen eñ van date deses tegenwoordige Trac-
taets tusschen de selve Heeren Coninghen / heuren kinderen/ present eñ toecomende/
heur Erfgenamen eñ nacomelingen/heur Conincrijcken/ landen eñ ondersatẽ wesen
sal een goede/sekere/vaste eñ onverbrekelijcke Pays/confederatie/eeuwighe verbõnt
eñ vriemschap. Sullen ooc mede malcanderen lief hebben als Broeders/besorgende
eñ soeckende met alle devoir d'een des anders welvaren / eere eñ reputatie: eñ sullen
getrouwelijcken schouwen (voor so veel hen mogelijcken is) d'een des anders schade
met onderhoudende noch favoriserende eenige persoonen/hoedanich die souden mogẽ
wesen/geneghen zijnde tot d'een oft d'anders schade. Eñ sullen van nu voortaen op-
houden alle vyantschappen/stellende in vergetentheyt alle saken voor date deser qua
licken gehandelt/hoedanich die souden mogen wesen/die sullen blijven vergeten eñ te
niete gedaen/sonder dat sy in eenige tijden daer van weder eenige ondersoeckinge ofte
ophalinge doen sullen. Achter wege latẽde by dit tegenwoordige tractaet alle prac-
tijcken/ verbonden/ intelligentien ofte verstanden / dat in eenigher manieren souden
moghen wesen tot na deel van de'een oft d'ander / mit belofte van niet te doen / noch
vervolgen/ofte versoecken door yemant gedaen te worden/yet dat soude strecken ofte
comen tot schade van d'een ofte d'andere; noch oock te lijden dat heur vassalen eñ on-
dersaten tselve directelic ofte indirectelic doen sullen. Eñ soo eenighe vande selue van
wat qualiteyt ofte conditie de selue soude mogen wesen/daer tegens quamen te doen
na date van desen/om yemandẽ te gaen dienen/t'sy ter Zee of te lande/ofte andersins
te helpen/ofte assisteren in saken die souden mogen schadelijc sijn aen een vande voor
schreuen Heeren Coningen/sal de ander gehouden zijn daer tegen te opposeren eñ tsel-
ue beletten/de selue straffende wreedelijcken als infracteurs van desen tractaet/ ende
verstoorders vande ghemeene ruste.

3. Ẽ door de middel van deſe Pays ẽ vaſte vrientſchap ſullen de onderſaten van
beyden zijden/ hoedanich die mogen weſen/mits onderhoudende die Wetten ẽ Co-
ſtumen vande landen/mogen gaen/comen/blijven/ woonen / converſeren ẽ weder-
keeren in d'een ẽ des anders landen / Coophandel drijvende / ẽ als haer beſt goet
duncken ſal ſo te water als te lande/ẽ op de verſche wateren / metten anderen han-
delen ẽ frequenteren. Ende ſullen de ſelue onderſaten gedefendeert ẽ voorgeſtaen
wordẽ/mits redelijcken betalende de gerechticheyden in alle plaetſen gewoonlijc / ẽ
andere die by heure Majeſteyten ẽ heure nacomelingen ſullen weſen ingeſtelt.
4. Ẽ alle Brieven van verpandinghe die ſouden mogen gegeven zyn/wt wat ſakẽ
dat het zy/ſullen weſen geſuſpendeert/ẽ en ſullen van nu voortaen gene gegevẽ wor-
den by een vande voorſz. Princen in preiuditie ofte nadeel van des anders onderſatẽ
anders dan tegen de principale delinquanten/heure goederen ẽ van heure mede cõ-
plicien/ẽ dat noch alleenlijcken ingevalle van openbare ontkenninghe van Juſtitie/
vande welcke/ẽ vande Brieven van ſommatie ẽ requiſitie van dien/die gene die de
ſelue Brieven van verpandinghe ſullen vervolghen/ſullen moeten doen blijcken inde
forme ende maniere/als in rechten verſocht wort.
5. De Steden/onderſaten/Burgers ẽ inwoonders des Graefſchaps van Vlaen-
deren/Artoys ẽ andere Provintien vande nederlanden/mitſgaders vanden Coninc-
rijcke van Spangien/ſullen mede genieten de Previlegien ẽ vryheyden/die henliedẽ
geaccordeert ẽ vergunt zijn by den Coninghen van Vrancrijck / voorſaten vanden
voorſch. Heere Alderchriſtelicſten Coninc. Ẽ van gelijcken de ſteden/Burgers/in-
woonders ẽ onderſaten vant Conincrijc van Vrancrijc ſullen van gelijcken genietẽ
Previlegien ẽ vrijheyden die ſy luyden hebben int voorſch. Nederlant ẽ Conincrij-
ke van Spaengien/in alſulcker voeghen als een yeghelijc van henlieden hier te voren
hebben gebruyct ẽ genoten/gelijc als ſy lieden genoten ẽ ghebruycten wten crachte
van t'voorſch. tractaet vanden Jare 1559. ẽ ander voorgaende Tractaten.
6. Ooc is overcomen ẽ geaccordeert ſo den voorſch. Heere Catholijcken Coninck
geeft ofte overdraecht by Teſtament oft gifte/ Reſignatie oft anderſins by wat titel
het ware/ aende hoochgeborene Vrouwe Iſabelle des Heeren Conincx van Spaen-
giens outſte Dochter ofte andere / alle ſijne Provintien van de Nederlanden met de
Graefſchappen van Bourgoignien ẽ van van Charloys/dat alle de voorſch. Pro-
vintien ẽ Graefſchappen verſtaen te ſijn begrepen in dit tegenwoordige Tractaet/
ghelijck de ſelue waeren int ſelue Jaer van 1559. Mitſgaders de voorſch. Vrouwe
Iſabelle outſte Dochter van den Heere Coninc van Spaengien of de gene in faveur
vande welcken den Heere Catholijcken Koninc ſal hebben ghediſponeert/ ſonder dat
tot deſen eynde van noode is te maken andere nieuwe Tractaet.
7. Ẽ ſullen wederom mogen comen d'onderſaten ẽ dienaers van d'een ẽ d'ande-
re ſijde ſo wel geeſtelicke als waerlicke/ niet teghenſtaende dat ſy ghedient hebben de
wederpartije / in hunlieder beneficien ẽ Officien daer mede ſy voorſien waren voor
den wt gangh van December int Jaer 1588. ten ware de Paſtorijen diemen beneficie...
de canonelijcken voorſien / mitſgaders dat alle ende elcx beſonder heure onroerende
goederen/eeuwige Renten/Lijfrenten ẽ Loſrenten die ſy ter ſake vander oorloge be-
gonnen int eynde vant voorſch. Jaer 1588. niet en hebben gegeven / wederom ſullen
ghebruycken ẽ genieten/na de publicatie van deſen vrede/ẽ van ghelijcken de ſelfde
die ſedert verſchenen ẽ aengecomen ſijn by ſucceſſie/oft anderſins ſonder eenige con-
tradicie oft tegen ſeggen/ſonder nochtans te mogen eyſſchen vande gene die de voor-
ſchreven onroerende goederen geaenveert hebben/de profijten oft genut daer van ge-
comen/totten dach der publicatie vant voorſch. Tractaet / noch de ſchulden die ver-
vallen ſijn voor dẽ voorſch. dach/ẽ ſal gehouden werden voor goet ẽ van weerden
repartitie die daer af gedaen is ofte gedaen ſal worden by den Prince/ſijn Luytenant
oft
dien hy heeft van ſyne Majeſteyt, ...
ſident van den ſecreten rade vanden voorſz Coninck / ẽ van ſynen ...

oft gecõmitteerden onder zijne Jurisdictie/ vande welcken t'voorsch. arrest gemaect
zijn sal. Eñ en sullen tot geenigen tijden de crediteurs vande selue schulden/oft yemãt
henlieden Actie hebbbende/ ontfangen werden om de voorsch. schulden te vervolgen
in eenigher manieren / eñ voor wat Actie dat het sy tegen de ghene vande welcke de
voorsch. giften gegeuen sijn/ noch tegens den genen die wt crachte van alsulcke gifte
eñ confiscatie die hebben betaelt om wat saken de voorsch. schulden syn mogen. Niet
tegenstaende eenige letteren van verbande/die de voorsch. crediteurs mogen hebben/
de welcke deur den effecte vande voors. confiscatien zijn/ eñ blijuen sullen by dit trac-
taet gecasseert/gheannuleert / ende sonder eenighe cracht.
8. Eñ de wederkomste vande voors. ondersaten eñ dienaers van d'een eñ d'ander
zijde gedaen zijnde/ mogen aenveerden hare goeden/ roerende eñ onroerende/eñ Ren-
ten/als boué. Niet tegenstaende alle giften/toelatingen/verclaringe van confiscatien
gedaen/eñ sententien gegeuẽ deur continuatie eñ in absentie vande partye ongehoort
ter sake vande voorsz. Oorloge/alle welcke sententien eñ ghewijsde/soo wel in civijl
als crimineel/blijven sullen crachteloos eñ van geender weerden/ gelijck oft die niet
gheschiet en waeren / stellende de voors. ondersaten desen aengaende wederomme in
haer geheel/cesserende alle beletselen eñ tegenseggen vande gerechticheden/die sy luy-
den hadden ten tijden vande openinge vande Oorloge/ sonder dat yemant sal mogen
achterhaelt werden van eenige laste eñ publicque onderwindinge/die hy gehat heeft/
t'sy vande voorsch. Victalie oft provande/handelinge van penningen/oft andersins
gedurende den tijt eñ ter sake van de voors. Oorloge/daer van sy lieden hare rekenin-
ge gedaen eñ gepasseert hebben voor de genen die alsdoen daer van last eñ beuel had-
den te disponeren. Mits dat de voors. ondersaten eñ dienaers niet beuonden werden
van andere crimen eñ delicten dan de wederpartije gedient te hebben. Eñ en mogen
niet te min wederom incomen inde voorsz. Landen / plaetsen / oft heerlicheyden der
voors. Koningẽ/sonder eerst eñ al voren geobtineert eñ vercregen te hebbẽ opene brie-
uen gesegelt met t'groote segel van henliedẽ Majesteyten/ de welcke syliede gehoudẽ
sullen sijn te doen blijcken voor den Houe eñ Officiers van henlieder Majesteyten.;
9. De genẽ die voorsien hebben geweest van eenige beneficien staẽde ter gifte dispo-
sitie vande voors. Heerẽ Coningen ofte andere wereltlijcke persoonen sullen blijuẽ in
professie eñ gebruyc vande voors. benefitien als wel eñ behoorlijck voorsien.
10 In faveur ende aensieninge vande voorschreuen peys ende om by de voorsz. Hee-
ren Coninghen d'een den anderen contentement te gheuen. Is overcomen ende ghe-
accordeert dat syluyden wederom geuen ende restituerẽ sullen d'een den anderen met
ter daet ende op goet gheloone t'gunt bevonden sal werden genomen/ geaenvaert eñ
beseten te zijn by henluydẽ oft andere van henluydẽ last hebbende/ ofte in heurluydẽ
namen/iñ Landen van d'een ofte d'andere/ Te weten/den voorsz. Heere alder Chri-
stelicxsten Coninc aen den voorsz. Heere Catholijcken Coninck de machte ende poces-
sie vande Graefschappe van Charloys met zijnen aencleuen ende toebehooren / om
volcomelijcken te ghebruyckẽ by hem ende sijne successeurs rustelic eñ vredelijc/ende
wederomme te houden onder de souverainiteyt vande Coningẽ van Vrancrijck. Eñ
indien hy bevint andere plaetsen die gheoccupeert werden sedert de voorsz peys van
den Jare 59. by den voorsẽ. Heere alderChristelicxsten Coninc ofte den zijnẽ/sullẽ vã
gelijcken wederomme gerestitueert werden binnen den tijt van twee maendẽ/te reec-
kenen van den dach ende datum van desen teghenwoordigen.
11 Ende van ghelijcken sal den heere Catholijcken Coninck wederomme restituerẽ
aen den voorsz heere alderChristelicken Coninc/de plaetsen die bevonden sullen wer-
den by hem ofte andere last van hem hebbende/oft in sijnen naem ghenomen/ geaen-
vaert ofte beseten/tsedert dẽ voorsz tractaet van Cambresis/te werẽ Calis/ Ardres/
Monthullin/Dourlés/la Chapelle/le Chastelet in Picardie/Blauet in Britaignẽ eñ

 alle

alle andere plaetsen die den voorsz heer Catholijcken Coninc heeft geanvaert int Ko-
ninckrijc van Vranckrijc/tsedert voorsz tractaet die by hem ofte den zijnē zijn onthoudē
12 Ende in aensieninge van Cales/Ardres/Monthuillin/Dourlens/la Chapelle/eñ
Chastelet sullen de plaetsen wederomme gegeuen eñ gerestitueert werdē by dē voorsz
Heere Catholijcken Koninck ofte sijnen Dienaers volcomelijck ter goeder trouwen
eñ sonder eenige wtstel ofte swaricheyt onder wat pretext ofte sake dat het soude mo
gen zijn/aen hem ofte den ghedeputeerden vanden voorsz Heere alder Christelickstē
Koninck binnen twee maenden precijs te reeckenen van den dach eñ datum van de-
sen tegenwoordigen alsulcken staet alsmen die tegenwoordelicken bevint sonder yet
af te breken/oft te beschadigen in eeniger manieren eñ sonder te mogen eyschen ofte
pretenderen eenige rembourssement ofte vergeldinge van eenige fortificatien die ter
voorsz. plaetsen zijn gemaect/nochte oock van gelijcken te mogen eysschen eenige be-
talinge die den Soldaten oft Krijchs-volck daer op zijnde zoude mogē ten achteren
zijn/eñ sal zijn vande voorsz restitutie der steden/eerstelick van Calis/Ardres/ eñ de
andere daer naer in vougē dat de voorsz. restitutie van de voorsz. plaetsen volcome-
lijck geschieden sal binnen den tijt van twee maenden.
13 Aengaende de restitutie van t Blawet sal oock volcomelic ter goeder trouwē eñ
sonder eenige wtstel ofte swaricheyt onder wat pretext ofte oorsake het sy geschiedē
aen den ghenen die daer toe ghecommitteert sullen zijn by den voorschreuen Heere
alder Christelicxsten Koninc/ Eñ dit binnen drie maendē na den dach / eñ datū van
desen tegenwoordigen: Eñ mach den voorschreuen Heere Katholijckē Koninc doen af
breecken de Fortificatie/by hē/ofte den zijnē doē makē aent voorsz Blauet/eñ andere
plaetsen die by hē gerestitueert sullen werden in Bretaignen / indien daer eenige zijn.
14 Eñ gedaē hebbēde de restitutie vāde voorsz plaetsē/mach dē heere Katholijckē Co
ninc wech doē voerē alle tGeschut/ buskloten/vivres eñ alle andere munitie vā oor
logē/die ter voorsz plaetsen bevondē sullē wordē/tē tijde vāde restitutie. Mogen ooc
de soldatē eñ krijchsvolc eñ andere uyt de voorsz. plaetsē vertrecken/doē wech voerē
hen Meublen/henluyden toebehoorende/sonder dat henluyden geoorloeft is yet te ey
sschen vande Inwoonders der selver plaetsen ende van tplatte landt/noch te bescha-
digen haer huysen/ofte yet te benemen den voorschreuen Inwoonders toecomende.
15 Eñ tē eynde dat het krijchsvolc op tvoorsz Blauet zijnde/bequamelijcxst moghen
vertreckē na Spaignen/so sal dē voorsz heere alder Christelicxst coninc haer doē ac-
cōmoderen vā schepen eñ schippers/in welcke schepen sy sullē mogen laden tGeschut
Vivres eñ andere ammunitie van oorloge/met hē luydē bagagie/ twelc sy op tvoorsz
Blauet eñ ander plaetsen die gerestitueert sullē zijn in Bretaignen zijn hebbende. Mits
doende versekertheyt vande restitutie vande voorschreuen Schepen ende Renvoy
vande voorschreuen Schippers binnen den tijdt daer toe gheordonneert.
16 Beloouende daerenbouen den voorschreuen Ghedeputeerden tot versekert-
heyt vande restitutie vande voorschreuen plaetsen / soo haest dit teghenwoordighe
Tractaet by heurlieder Heere alderchristelicxste Koninck sal zijn gheapprobeert/te
leveren vier Hostagiers de ghene die henlieden believē sal verkiesen Ondersaten van
den voorschreuen catholijcken Koninck/dewelcke wel eerlijc getracteert sullen wor
den/sulcx behoort nae haren staet eñ qualiteyt. Alle welcke restitutie volcomelic eñ
behoorlick ghedaen zijnde / de voorschreven Hostagiers vry wederom gelevert sullē
werden/ter goeder trouwen ende sonder eenich uytstel ofte dilay. Wel verstaende dat
nae de volcomē restitutie der ses plaetsē in Picardijē twee vā voors. hostagiers sullē
werdē ontslagē/eñ blijvende de ander ij. totter tijt toe tvoorsz. Blauet sal sijn gerestit.
17 Eñ also de sakē indē tractate vanñ Jare 1559. begrepē/ niet geexecuteert en zijn vol
gende d'articulen van tselue / soo sal d'executie ghedaen volcomt worden van tghene
datter aen ontbreect/so wel om den inhoudē van tgene totte leye behoort van dē gra
ve van S. Paul/de Limiten vande lande der twee Princen/de landē diegehoudē zijn
in in surceantie/vrydom van tollē eñ vremde schattingē gepretendeert by die vanda

Graes-

Graefschappe van Bourgoignen bisschop Terouenne / d'Abdije van S. Jan aendē
berge van t'Hertochdom van Bouillon/Restitutie van eenige gepretendeerde plaet-
sen van d'een eñ d'anders weghen / eñ andere die behooren gherestitueert te zijn wt
crachte van tvoorsch. Tractaet eñ a le andere questien en geschillen/die alsnoch niet
en sijn beslicht eñ geeyndicht/sulcx alsdoen was overcomen te wten eñ te eyndighen.
Zijn tot dien eynde genomineert eñ gedeputeert Arbiters van d'een eñ d'ander zijde/
volgende de resolutie van tvoors. Tractaet/ de welcke vergaderen sullen binnen ses
maenden ter beteyckender plaetsen/om t'gunt voors. is te doen/indien partyen daer
in accorderen/ende indien niet/sullen een ander plaetse mogen verkiesen.
18 Eñ also inde scheydinge vande landen geordineert aen t'Bisdom van Atrecht/vã
Amiens/ S. Omer eñ Boloingue bevondē werden dorpē van Vrancrijc toegeschict
aen den Bisschop vã Atrecht/S. Omer/eñ anderen dorpen van dē lande van Artoys
eñ Vlaenderen aen de Bisschoppen van Amiens eñ Bologne/daer wt dicwils groo-
te confusie eñ desordre gecomen is. Eñ naer voorgaende consente eñ toelatinge vã on-
sen H. vader den Paus van Roomen/zijn tot dien eynde gecommiteert Commissaris-
sen van d'een eñ d'andere zyde/de welcke vergaderē sullen binnen 1. Jaer ter plaetse
daer henlieden geordonneert sal werden/om te resolueren vande veranderinge die ge
daen mach zijn vande voors. Dorpen/ tot commoditeyt van d'eene ende d'andere.
19. Alle gevangenen inder oorloge/als noch gevangen zijnde/van d'eene eñ dander
zijde/sullen vry eñ quijt gelaten worden/mits betalende de costen/ eñ tgunt sy aen ye-
mant anders rechtelyc schuldich zijn/ sonder ghehouden te wesen eenich rancsoen te
betalen: ten ware sylupden daer van waren geaccordeert voor date deser. Eñ indien
yemant clachtich ware van overdaet/ daer van sal werdē geordonneert by den Prin-
ce in den lande daer de selve gevangenen zijn.
20. Eñ alle andere gevangenen ondersaten vande voors. Heeren Coningen die om der
benautheyt vander oorloge gevangen sitten op de galeye van heure Majesteyten/sul-
len terstont ontslagen eñ vry gelaten worden sonder eenich vertreck / onder wat pre-
text oft oorsake tselve souden moghen zijn/sonder de selve eenich rantsoen oft verteer-
de costen te moghen eyschen.
21 Eñ zijn gereserveert aenden Catholicken Koninck van Spangien eñ aende voors.
Hoochgeborene sijne outste dochter eñ heure successeurs ofte actie van hen hebbende/
allē t'rechte/ actie eñ pretensie dien sy verstaen heurlieden toe te behooren van t'voors.
Konincrycke/landen/heerlicheydē/ofte andersins om wat sakē het sijn mochtē. Van
de welcke hy noch te sijne predecesseurs expressselick niet en hebbē gerenōcieert om daer
af eenich vervolch te doen by wegen van vrientschap ofte justitie/eñ niet met wapenē.
22. Eñ op tgunt gheremonstreert is by de voors. gedeputeerden vanden voors. Heere
Catholicken Koninc omme te gheraken tot eenen goeden pays / dat sijne Majesteyt
begerende eñ versoeckende is/dat den seer excellenten Prince / mijn Heer den Hertoch
van Savoyen begrepende soude sijn int voors. Tractaet. Begheeren den voors. Heere
Catholicken Koninc het welvaren eñ conservatie vanden voors. Heere Hertoch als
sijn eygen/ om de na maechschap van bloede eñ alliantie die sy met dē andere houden.
Twelc ooc verclaert Messire Gaspar de Geneve/Marquis van Lullin/raet vã state
Kamerling eñ Colonel vande guarde vande voors. Heere Hertoch/ des voors. Heere
Hertochs Luytenant eñ gouverneur van t'Hertochdom van Aouste eñ vande stadt
d'Jurce/ sijnē gecommitteerden eñ gedeputeerden/gelijc blijct by sijne macht eñ pro-
curatien hier onder geinsereert/dat den selfden Heere Hertogh sijnen Meester ter eerē
van te sijn ghesproten vanden Broeder vanden over-groot-vader van den Heere
Alderchristelijckisten Koninck / ende van de eyghen Nichte vande Coninghinne
sijne Moeder / sijne menighe is contentement te gheven den voorschreven Heere Ko-
ninck / ende als van sijn onderdanighe Maechtschap te erkennen van alle eere/
dienste ende ghebruyck van vriendtschap / hem moghelijck zijnde / om hem in toe-
comende tijden meerder contentement van danckbaerheydt te doen / dan hy voor
voor-

voorgaende heeft gemogen/ouermits de gelegentheyt des tijts. Belouende dē voo
heer Coninc/erkennende by desen sijne goede affectie/dat hy wederom gebruyckē
gelycke goetheyt eñ verclaringe van vrientschap /als de vier laetste Coningen g
bruyct hebbē tegēs seer hoochloflijcker memoriē mijn Heere den Hertooch zijnē vad
23 Is besloten eñ gearresteert dat dē voorsz heer Hertoch sal ontfangen eñ begre
zijn in dit Tractaet van Pays. Eñ om te betoonen de begeerte/die den voorsz he
Hertoge heeft/om den voorsz. alder Christelicrsten contentement te geven/sal hē w
derom restitueren eñ leueren de stadt eñ t'casteel van Berre/binnen den tijt van tw
maendē/te rekenenē vandē dach eñ date van desē tegenwoordigē/ter goeder trouw
sonder eenich wtstel ofte difficulteyt/onder wat pretecxt het soude mogē wesē/eñ s
deselve plaetse weder ghestelt eñ gerestitueert wordē byden voorsz heer Hertogh ae
sijne Mejesteyt/oft den genen van sijnen twegē hier toe geordineert/binnen dē voor
tijt preciis/en alsulckē state alst tegenwoordelick sal bevonden werden/sonder yet a
te breken oft te beschadigen in eeniger maniere/eñ sonder te pretenderen of te eyssch
eenige betalinge oft restitutie van de fortificatien aen de voorschreuē stadt oft Caste
gemaect. Nochte ooc t'gunt hy schuldich mach zijn aende Soldaten eñ oorlogs-vol
daer op zijnde. Daer op latende alle tgeschut daer op wesende/eñ tgunt daer op wa
ten tijde van t'innemen van t'selfde/metten koghels diemen beuinden sal daer toe t
zijn/ende nae de inneminghe daer by ghedaen mogen zijn.
24 Mede is geaccoordeert eñ overcomē dat de voorsz. Hertoge geheelick eñ al wt s
nē dienst verlaten eñ abandonnerē sal ter goeder trouwen dē Capiteyn la Fortune
wesende inde stadt van Suerre/int Lant van Bourgoignen/sonder hem noch ande
re die t'onrechte de voorsz. stadt tegen de wille vanden alder Christelicrsten Coninck
hebben beseten/te doen eenige hulpe/faveur ofte bystant in gheender manieren.
25. Eñ van alle andere differenten die tusschen den voorf. Heere alderchristeliesten
Koninc eñ den voorf. Heere Hertoge van Savoyen sijn mogen hebben de voorf. ge-
deputeerden wt den name als bouen geconsenteert eñ gheaccordeert tot voortganck
vande vrede/dat de selue gestelt sullen werden aen onsen H. Vader den Paus Clemēt
den viij. om de selue te'ondersoecken eñ daer van by sijn heylicheyt te disponeren bin-
nen een Jaer na date deser/volgende t'antwoort vande voorf. Heere Coninc by ghe-
schrifte gegeuen/den vierden dach van Junius hier na geinsereert. Eñ alle t'gunt by
sijne Heylicheyt sal werden geordineert geheelic eñ al ter goeder trouwen/te volcomē
eñ onderhouden sonder eenighe wtstel ofte difficulteyt / onder wat pretext het soude
mogen zijn/Blijuende alle saken in alsulcken state als die tegenwoordich zijn/sonder
yet daer in te vernieuwen oft veranderē/ter tijt eñ wijlen toe by onsen H. Vader daer
inne sal zijn gedisponeert. Sonder dat ooc geoorloft is eenige Schattingen/ contri-
butie oft anders te stellen buyten de landen die gehouden worden voor d'eene eñ d'an
der partije.
26. Ende volghende desen is overcomen ende gheaccordeert dat van nu voortaen
sal sijn eenen vasten Pays/ghestadighe vrientschap ende goede nabuyrschap tusschen
den bovenghenoemden Heeren Coninghen ende Hertoghe / heuren Kinderen / pre-
sent ende toecomende/haren Erfgenamen ende oiren / haren Rijcken / Landen ende
Ondersaten/sonder dat sy eenige aenslagen d'een tegen d'ander sullen mogen maken
op hare landen oft ondersaten/om wat sake/of onder wat pretext dat het zy.
27 De ondersaten eñ Dienaers van d'een eñ v'ander zyde/so geestelic als weerlick
niet tegenstaende dat sy de contrarie partije gedient hebben/sullē volcomelic int ghe-
bruyck van alle hare goederen wederkeeren/alles gelijck hier vooren vande Onder-
saten eñ dienaers van beyde Coninghen is ghesept / sonder dat het selfde verstaen sal
moghen worden.
28 Zoo vele aengaet de ghevanghen krijchs-lieden sal ghebruyct worden/ gelijck

tusschen beyde de Coninghen overcomen is/alsoo boven verhaelt is.

29 Ende zijn in alle hare Poincten ende Artijculen bevesticht de Accoorde voor desen ghemaeckt met wijlen den alder Christelicrsten Koninck Henricus de tweede/ int Jaer 1558. tot Cambresij/Karel de neghende ende Henricus de derde / ende den voornoemden wijlen Heere Hertoghe van Savoyen / wt-besondert t'gene by desen accoorde oft ander is te niet gedaen: Eñ volgens desen sal dē voorseydē Hertoge van Savoyen met sijne Landen / Steden ende Ondersaten blijven een goet neutrael Prince/ende gemeen vrient van beyde de voorschreven Coningen/ende vanden dach af nae de Publicatie van desen tegenwoordigen Accoorde sal de Coopmanschap tusschen heure Landen ende ondersaten vry eñ in aller versekertheyt worden ghedreven/ volghende tselve Accoort/ende ghelijck voor desen is ghebruyct g'eweest ende sullen de poinctē daer in begrepen onderhouden worden / selfs in regard vande Officiers/ die de voorschreven Heeren Coningen ghedient hebben / so het by ander accoort niet en is te niet ghedaen gheweest.

30 Behout altoos den alder Christelicrsten Koninc van Vrancrijck aen hem eñ sijne Successeurs alle haer recht eñ actie/die sy verstaen hun toe te comē/ ter cause van de selve rijcken/Landen ende heerlicheyden/ofte anders om wat sake dat het sy /van te welcke door hem/ofte sijnen voorsaten niet expresselickē en is gerenonceert te doen vervolghen door vrintlicke middelen oft Justitie/ende niet door de wapenen.

31 In desen Pays eñ vrintschap sullen zijn begrepen by gemeen accoort eñ consent vande selve heeren Katholijcke eñ alder Christelijckste Koninghen/ so sy daer in willen begrepen zijn. Inden eersten van zijde des Katholijcken Coninex/ onsen heyligen Vader den Paus/ den H. Apostolischen stoel/ den Roomschen Keyser/ mijn Heeren de Ertz hertogen sijne Broeders ende Cousijns/heure Rijcken eñ Landen. De Keurvorsten/Princen/steden ende Staten/des H. Rijcx/onder haer gehoorsaemheyt staende/den Hertogh van Beyeren/den Hertoch van Cleve/het Bisdom eñ lant van Luyc/ de Zee-steden eñ Graefschappen van Oost-Vrieslandt : Ende sullen de selve Princen afstaen van alle pratijcken/belo vende na dese geene/ in Christenrijc oft daer buyten/oft waert soude moghen wesen voor nemen/d'welc soude strecken tot na deel van de keyserlicke Mayesteyt/Leden ende Staten des heyligen Rijcks/maer sy sullen besorghen so veel in hen is/de welvaert ende ruste des selfs. Aengesien de selve Keyserlijcke Majesteyt eñ sijne Staten haer ter weder-zijden verdragen/in vriendelickheyt met voorsz Heeren/Katholijcke/ende alder-Christeliste Coningen/ ende niet en sullen doen tot nae-deel vande selve. Ende van gelijcken sullen daer inne zijn begrepen Mijn Heeren de Gheconfedereerde der groote Steden van Hoochduytslandt/ende de Ligue Grises ende hare Ghealieerde/de Coningen van Polen ende Sweden/de Koninck van Schot-landt/de Koninck van Denemercken/den Hertogh ende Seigneurie van Venegien/den Hertogh van Loraynen/den grooten Hertoghe van Toscane/ de Replublijcque van Genes/ende van Lucques/den Hertogh van Parma/ende van Playsance/dē Cardinael Farnese zijn broeder, dē Hertoge vā Mantoue/dē Hertog vā Durbin/de overstē vande Huyse vā Colonna eñ Vrsine/den Hertogh vā salmonta dē Heere vā Monaco/den Marquijs van Final dē marquis van Massa/dē Heere vā Plombin/dē grave van sala/den grave vā Kalorino/om te gebruyckē eñ genieten desen tegenwoordigen peys met expresse verclaringe dat dē voorsz. Heere alder Christelijcxsten Koninck niet en mach directelick of indirectelic arbeydē deur hem of deur hē of deur andere tot heurliede prejuditie/sulcx indien den alderchristelicrsten Koninc yet pretendeert tegēs henluydē/sal tselve mogen vervolgen voor de competente rechters/ ende niet met fortse in hoedanige maniere dat het sy.

32 Eñ van wegen den voorseyden alder-christelicrsten Koninck sullen begrepē wesen in dit tegenwoordighe tractaet/indien sy daer onder begrepen sullen willen zijn/ onsen H. Vader dē Paus/den H. Apostolischen stoel/den Keyser/de gekoren Princen steden Gemeentē eñ Staten vandē heere Keyser /eñ specialick mijn heere den Paltz-

Grave

Grave/den Marquijs van Brandenburch/den Hertoch van Wirtemberch/den landGrave van Hessen/den Marquijs van Hamsbach/ de Graven van Oost-Brieslandt de Zee-steden naer de oude verbontenisse/den Koninc eñ Koninckrijcke van Schotlãt naer de oude Tractaten / alliantien eñ confederatien die ghemaeckt zijn tusschen den Koninckrijcken van Vranckrijck eñ van Schotlant/ de Koninghen van Polen/Denemarcken eñ Sweden/den Hertoch eñ Seigneurie van Venegien/ de derthien Hooft-Steden van't Verbont vande Switsers/de drije Lignes Grises / den Bisschop ende Heere van't landt van Valaye/den Abt eñ Stadt van S. Gal/Cloutemberghe/Milhausen / den Grave van Neufschastel eñ andere Vereenichden eñ Gheconfedereerden vande voorsz. Ligue/mijn Heere den Hertoch van Lorrynen/mijn Heere den grooté Hertoghe van Toscane / mijn Heere den Hertoge van Mantoue/de Republijcke van Lucques/den Bisschop eñ Capittels van Mets/ Tihoul ende Verdin/ den Abt van Gozze/den S.S. van Zedan/den Grave van l'Admirande. Welverstaende nochtãs dat het consent twelcke den catholijcke Majesteyt heeft aen henluyder landen. Gelijc oock mede gereserveert blijft de defentie/rechten/eñ executien vande voorsz. Graven/ dit alles met verclaringe dat den voors. Catholijcken Koninc niet en vermach directelijck oft indirectelick arbeyden deur hem ofte deur andere/ tot henlieder preiuditie/ maer indien den voornoemden Heere Katholijcken Koninck yet pretendeert teghen henlieden / sal tselve alleenlijcken vervolghen voor den Comperenten Rechter/ende niet met force in eeniger manieren hoe t'zy.

33 Oock mede sullen begrepen zijn in dit tegenwoordige Tractaet die met gemeenen consente vanden voorsz. Heeren Coningen mogen werden gecoren/behoudelicken dat ses Maenden naer de publicatie van desen Tractate sy gheven sullen haer Brieven van verclaringhen ende Obligatien als in sulcx bysonderlick vereyscht.

34 Eñ tot meerder verseeckertheyt vanden pays eñ van allen de poincten eñ articulen daer inne begrepen/sal desen Tractate werden bevestiget/ gepubliceert eñ gheregistreert int Hoff vanden Parlemente van Parijs/eñ in allen anderen Parlementen vanden Coninckrijcke van Vranckrijc/eñ Reken-kamere van Parys voorsz. gelijc als oock bevesticht/gepubliceert eñ geregistreert sal werden inden grooten Raet en andere Raden/ eñ Camere vande Rekeninge vande voorseyde Heere Catholicken Coninc in sijne Nederlanden/al naer forme eñ inhouden vanden tractate vanden Jare 1559. De welcke men sal doen expedieren aen d'een eñ d'ander zijde binnen drije Maenden nae die publicatie van dit teghenwoordighe Tractaet.

35 In alle welcke poincten eñ articulen boven genomineert / begrepen es allen den inhouden vanden Tractaet geaccordeert/gepasseert eñ gestipuleert tusschen de voors. Gedeputeerden wten Naem alsvoren/de welcke wt cracht van heurlieder macht/beloofT hebben eñ beloven midts desen/onder verbintenisse van allen eñ yegelicken van henlieder voornoemde Meesters goederen tegenwoordich eñ toecomende/ dat sy luyden t'voorseyde Tractaet onverbrekelicken sullen volcomen eñ tselve haer doen approberen/ eñ daer van geven eñ leveren d'een den anderen autentijcke brieven geteyckent eñ besegelt/daer inne dit tegenwoordige tractaet geinsereert sal syn van woorde tot woorde/eñ dit binnen een maent naer den dach eñ datũ van desen tegenwoordigẽ ten regarde vande voors. Heeren alderchristelijcsten Coninc/ Cardinael Aertshertoge eñ Hertoch van Savoyen/de welcke Heere Eertshertoge beloofT heeft te furnerẽ binnen den tijt van 3. maenden gelijcke brieven van ratificatie/vanden voors. Heere Catholicken Coninc. Eñ hebben daer en boven beloeft eñ beloven de voors. gedeputeerdẽ wten name voorñ/dat de selve brieven van ratificatie vande voornoemde Heeren Alderchristelicstẽ Koninc/Cardinael Aertshertoge eñ Hertoch vã Savoyen zijnde gefurneert/ de selfde Heerẽ alderchristelicsten Koninc solẽnelicken sweerẽ sal opt cruys/H. evangeliẽ/ Canon vande misse/eñ heurlieder eere in presentie vande gene dien't heur-

lieden

belieuen sal daer toe te committeren/ te obserueren eñ volcomen/ eñ achtervolgen ter goeder trouwen den inhouden vande voorſ. articulen/ eñ ghelijcken eedt ſal werden gedaen by den Heere Catholijcken Koninc binnen dry Maenden daer naer oft wanneer hy daer toe versocht ſijn ſal. In kennisse der voorſ. saken hebben de voorſ. Ghedeputeerdẽ dit teghenwoordige Tractaet geteyckent met heure namen/ inde plaetse van Vrevin den tweeden dach Mey/ Anno 1599.

De Articulen vanden Pays besloten opt Casteel van Cambresyes/ Anno 1559. tusschen den seer hoogen eñ machtigen Coningen Philippus door de gratie Godts Catholijc Coninck van Spangien/etc. Eñ wylen Heuric de tweede van dier namen Alderchristelijcste Coninc van Vrancrijck.

De confirmatie vanden Accoorde ghedaen ende besloten tot Rijssel ende Cercamp.

EErstelijck zullen de voorſ. H. Coninghen van weerde, vast eñ onverbrekelicken onderhouden de voorſ. tractaten, eñ malcanderen in algemeynen Raet assisterẽ.

1. Eñ belangende de restitutie, de eerste Coninc die steden, Sloten, oft Vryheden ontfangen ſal, die ſal den anderen stellen vier Gyselaers, tot dat de restitutie gedaen ſal zijn van den anderen contersteden.

2. Philips Coninc van Spaengien ſal ten houwelic hebben de outste dochter vanden Koninc van Vrancrijc, eñ ſal daer met hebben ten houwelic vier hondert duysent croonen.

3. Emanuel Hertoghe van Savoyen ſal trouwen Vrou Margriete de suster vanden Koninc van Vrancrijc, eñ ſal met haer hebben drie hondert duysent croonen, de Koninc ſal zijn broeder weder geuen het Hertochdom van Berry zijn leuen lanc.

4 Alle de plaetsen, steden, vryheden die de Coninc houdende is, ſullen gerestitueert worden aenden seluen Hertoge, behaluen dat de Koninc van Vrancrijc ſal houden 5. iaren lanc vijf Steden int lant van Piemont, te weten Tuerijn, Angueri, Chinas, Quiers, eñ de nieuwe stadt Daste metten stercheden eñ jurisdictien vanden seluen, binnen welcken tijt die Koninc ſal afgaen alle zijn rechten vanden seluen steden.

5 Desgelijcx ſal de Koninc van Spangien behouden twee plaetsen eñ steden in Piemont, te weten: Verselle eñ Aste, die welcke hy restitueeren ſal met allen jurisdictien ende rechten als de Koninc van Vrancrijc t'zijne ouerleuẽren zal.

6. De Koninc van Sapangien ſal den Koninc van Vrancrijc weder geuen. S. Quintijn, Han, Chatelet in alsulcker voeghen eñ manieren als ſy zijn, wtghenomen tgeschut eñ victalie, daer tegen ſal den Coninck van Vrancrijc vveder geuen Didenhouen of Theonville, Mommedy, Mays ende Marienborch met de selue conditien als voren.

7. Hy ſal ooc vveder gheuen den Bisschop van Luyc Billon met alle tghene dat hy mach vanden voorſ. Heer onder hem hebben oft houvven.

8. Aengaende de stadt van Yvois, die ſal den Koninc van Vrancrijc de mueren eñ stercten doen afvvorpen ende te niet doen, in recompense van Tervvaen, ende men en ſal daer geen stercten meer timmeren.

9. Tervvaen is den Coninc van Vrancrijc vveder gegeuen in alder manieren ende vryheden alst te voren vvas gevveest, behaluen datmen geen stercte daer maken en ſal op die eerde.

Het

10. Het Marcgraefschap van Montferat sal keeren totten Hertoge van Mantua, ẽ
de plaetsen sullen tot hem weder gekeert worden van beyde der Coningen wege
behaluen dat sy tgeschut ende victalie wtvoereu sullen, ende ist dat henlieder go
dunckt, soo sullen sy die stercten af worpen die sy hbben doen maken.
11. De Charloysen geuen heulieder weder onder den Koninc van Spangien.
12. De Bailluage van Hesdyn met alle rechten ende vryheden, die comen weder o
der den Coninc van Spangien, sonder den Coninc van Vrancrijc eenige jurisdi
tie daer aen te hebben, met alle fortressen ende stercten der seluer.
13. De Graue van S. Pol sal behouden by mijn vrouwe van Theonville, tvoorsc
Graefschap van S. Pol, behaluen de rechteu van twee Coningen, niet tegenstaen
dat Coninc Philips die heerlicheyt daer af sal hebben.
14 De Francoysen sullen Calis behouden den tijt van 8. Iaren, daer naer sulle
sy't de Engelschen weder geuen. Eñ voor Ostagie vant selve selue sal den voors. C
ninc van Vrancrijc de wtlandische borghe stellen voor een Milioen gouts, ende b
neffens dien senden een Heere. in Engelant, sulcken d'Enghelsche verkiesen sulle
die aldaer blyuen sal ter tijt eñ na dat de restitutie vande voorsz. Stadt van Calis s
zijn gedaen, eñ quyterende den Coninc van Vrancrijc van allen gerechticheden d
hy pretenderen soude mogen.

